

Opinnäytetyö (AMK)

Diakin viestinnän koulutusohjelma

Journalismi

2011

Katariina Vainonen

KÄYTÄNNÖNLÄHEISEN MEDIAKURSSIN MERKITYS NUORTEN YHTEISKUNNALLISEEN OSALLISTUMISEEN



TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TURUN AMK:N OPINNÄYTETYÖ | Katariina Vainonen

Katariina Vainonen

KÄYTÄNNÖNLÄHEISEN MEDIAKURSSIN MERKITYS NUORTEN YHTEISKUNNALLISEEN OSALLISTUMISEEN

Jokaisella nuorella on mahdollisuus osallistua mediasisällön tekemiseen tai vastaanottaa sitä. Tutkimuksessani tavoitteenani oli tutkia sitä, millainen motivaatio lukiolaisilla on osallistua yhteiskunnallisiin asioihin. Halusin myös ottaa tutkimukseeni mukaan käytännönläheisen mediakurssin ja erityisesti sen vaikutuksen osallistumismotivaatioon.

Lähtökohtana oli Kupittaa lukion mediakasvatuskurssi, jossa oppilaat tekivät jonkin kokonaisen mediatuotteen, kuten esimerkiksi sanomalehden numeron. Kurssin aikana tein oppilaille aloituskyselyn, jossa selvitin oppilaiden digitaalista osaamista sekä sen, kuinka paljon he ovat mediaosallistujia vastaanottajien sijaan. Kurssi oli hyvin vapaamuotoinen ja itsenäisesti suoritettava, mutta esittelimme työparini Eeva Lehtisen kanssa eri välineiden mahdollisuuksia. Lopuksi kurssista tehtiin loppuhaastattelu, sen aikana selvitin, miten oppilaiden mielipiteet tai mediankäyttö muuttuivat kurssin aikana, tai miten he uskovat käyttävänsä mediaa tulevaisuudessa: ovatko he osallistujia vai käyttäjiä? Kurssilla oli kahdeksan henkilöä.

Tulosten mukaan käytännönläheinen mediakurssi ei pysty yksinään muuttamaan merkittävästi oppilaiden osallistumista mediaan. Koulu on kuitenkin hyvin luonnollinen oppimisympäristö, joten oppilaiden yhteiskunnallisen osallistumishalukkuutta täytyy vahvistaa jo ala-asteella, jotta mediakasvatuksen yksi peruspilareista, eli kasvattaa ihmisistä kriittisiä ja kyseenalaistavia kansalaisia toteutuisi.

Tarkastelen tutkimuksessa ensiksi sitä, mitä mediakasvatus on ja annan vinkkejä mediakasvattajille. Sen jälkeen tarkastelen nuorten median käyttöä sekä heidän yhteiskunnallisia ja sosiaalisia suhteitaan. Nuoret nähdään enemmän vastaanottajina osallistumisen sijaan, joten tarkastelen mediavaikuttamisen mahdollisuuksia. Neljännessä luvussa otan mukaan oman tutkimukseni. Esittelen Kupittaa lukion ja sen, millä tavalla nuorten mediamaailma rakentuu. Lopussa kokoan tutkimukseni yhteen.

ASIASANAT:

Nuoret, nuorten mediamaailma, mediakurssi, mediakasvatus, osallistuminen, vaikuttaminen, yhteiskunta.

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Communication programme | Journalism

2011 | 40

Pirita Juppi, Samuel Raunio

Katariina Vainonen

THE SIGNIFICANCE OF PRACTICAL MEDIA COURSE FOR YOUNG PEOPLE'S SOCIAL PARTICIPATION

Every young person has the opportunity to participate in media content, to make or receive it. The purpose of this study was to investigate the motivation of upper secondary school students to participate in social affairs. This thesis work also studies the contents of a practical media course and its effect on motivation to participate.

The starting point was a media literacy course in Kupittaa high school where students made a complete media product, such as a newspaper. During the course a start test was done for the students to find out what kind of digital skills the students had and to what extent they are recipients rather than participants in the media. The course was very informal and carried out independently. In the end of the course a final interview was done for the students to find out if their opinions or their media use had changed in any way during the course and how they believe they are going to use media in the future, whether they are participants or users.

The results suggest that one practical media course cannot change student's participation and media use in a significant way. School is a very familiar learning environment, so the students' participation in society has to be taught already in primary schools to make media literacy's main function, namely the increase number of critical and questioning citizens, a reality.

First the study will examine what media literacy is and give tips for media educators. Thereafter young people's use of media and their societal and social relations are studied. Young people are seen more as recipients rather than participants, so the possibilities of media influence are studied. Kupittaa high school is introduced in the fourth chapter as well as the way in which young people's media world is built. At the end of the study the results are gathered together.

KEYWORDS:

Media, Media course, Participation, Young media users

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 MEDIAKASVATUS	8
2.1 Mediakasvatus peruskoulussa ja lukiossa	8
2.2 Mediakasvattajana muuttuvassa ympäristössä	10
2.3 Kriittinen mediakasvatus	14
3 MEDIAN YHTEISKUNNALLINEN ROOLI	17
3.1 Nuorten median käyttö	17
3.2 Nuorten sosiaaliset suhteet	19
3.3 Media osallistumisen välineenä	21
4 MEDIAKASVATUSYMPÄRISTÖNÄ KOULU	25
4.1 Kupittaaan lukio	25
4.2 Kupittaaan lukion mediakurssilaiset ja -kurssi	26
5 OPPILAIDEN MEDIAVALMIUDET	28
5.1 Kysely ja tulokset	28
5.2 Oppilaiden kehitys	30
5.3 Loppuhaastattelu ja analyysi kurssista	32
6 YHTEENVETO	35
LÄHTEET	38

LIITTEET

Liite 1. Oppilaiden aloitushaastattelu

KUVIOT

Kuvio 1. Oppilaiden kokemus eri välineiden käytöstä

Kuvio 2. Kuinka aktiivisia vastaajat ovat osallistumaan

Kuvio 3. Oppilaiden kiinnostus eri välineisiin

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni tutkin sitä, kuinka käytännönläheinen mediakurssi vaikuttaa nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Yhteiskunnallisella osallistumisella tarkoitan nuorten osallistumista jollain tavalla mediaan. Osallistuminen voi olla esimerkiksi keskustelupalstalle kirjoittamista tai vaikkapa jonkun journalistisen jutun kirjoittamista lehteen. Tutkielmalla selvitetään, voiko mediakurssi auttaa nuoria yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen tai tuoko se minkäänlaista muutosta nuorten asenteisiin tiedon ja taidon lisääntyessä.

Tutkielmaani kuuluu parini Eeva Lehtisen kanssa tekemä kehittämishanke Kupittaaan lukion CT2-mediakasvatuskurssille, joka pidettiin 7.2.–30.3.2011. Kehittämishankkeessa keskityimme Kupittaaan lukion mediaopetuksen kehittämiseen omalta osaltamme, mutta myös oppilaiden motivaation lisäämiseen sekä heidän tukemiseensa suhteellisen itsenäisellä kurssilla. Minulla oli enemmänkin arvioijan ja tutkijan roolissa kuin mediaopetuksen kehittäjänä.

Media kuuluu suurena osana lasten ja nuorten elämään ja yhä useammat lapset pääsevät kosketuksiin median kanssa jo suhteellisen nuorena. Nuoret ovat kuitenkin enemmän olleet median käyttäjiä eivätkä osallistujia. Eniten nuoret ovat aktiivisia keskustelupalstoille kirjoittajina. Nuoret ovat myös löytäneet blogimaailman, jossa he käyttävät aikaansa blogien lukemiseen, mutta myös niiden tekemiseen.

Kupittaaan lukio on mediapainotteinen lukio, joka markkinoi itseään erityisesti digitaalisen median vahvana opetuslaitoksena. (Kupittaaan lukion [www-sivut](#).) Ongelmana mediakasvatuksessa ovat muun muassa oppilaiden motivaatio-ongelmat. Tästä johtuen nuorilla ei ole ollut halua haastaa itseään, tehdä uutta ja erilaista eri mediavälineillä. Kupittaaan lukiossa toimivan mediaopettajan vuosien kokemuksen mukaan, halu mennä siitä, mistä aita on matalin, on oppilailla suuri. Hänen mukaansa oppilaat valitsevat helposti esimerkiksi lehtiartikkelin tekemisen videon sijaan, koska ovat sitä mieltä, että artikkeliin ei tarvitse tehdä niin paljon työtä. Panostimme työparini kanssa tarkoituksella siihen, että koros-

timme ja toimme esille juuri niiden medioiden hyviä puolia, jotka koimme olevan hieman työläitä oppilaille.

Aivan kurssin alussa teimme oppilaille kyselylomakkeen, jonka tarkoituksena oli kartuttaa oppilaiden mediankäyttöä ja siihen osallistumista. Kyselyyn liittyi myös tekninen osio, jossa kartoitin oppilaiden teknistä osaamista.

Diakonia-ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelman Mediakasvatuksen toimintamuodot -verkkokurssilla on haastateltu useita mediakasvattajia. Kaikkien pääajatus on, että itse tekeminen on avain mediakasvatukseen ja sen toteuttamiseen. Mediakasvattajat pitävät haasteena erityisesti mielekkään opetusmuodon ja motivaation löytämistä ja ylläpitämistä. ("Mediakasvattajan haastattelu", Diakonia-ammattikorkeakoulun www-sivut. 13.12.2010). Näille lukiolaisille tämä tarkoittaa motivaation löytämistä ja innostusta erilaiseen tekemiseen.

Aineistona käytän kyselytutkimuksen vastauksia, mutta myös iso rooli on empiirisellä tutkimuksella, jossa kartoitan oppilaiden mediankäyttöä laajemmin. Omalla kohdallani tutkin sosiologiaa sekä nuorten mediakasvatusta eri osa-alueilta. Tärkeää on myös selvittää vaikuttaako nuorten tekninen osaaminen siihen, esimerkiksi kuinka halukkaita he ovat osallistumaan yhteiskunnallisiin keskusteluihin. Sosiaalinen media on iso osa nuorten elämää ja mielenkiintoinen näkökulma on, kuinka paljon sosiaalinen media motivoi nuoria osallistumaan mediaan. Tutkielma käsittelee ensin mediakasvatusta kasvattajan näkökulmasta, jonka jälkeen se etenee siihen kuinka nuoret käyttävät mediaa. Loppupuolella tuon mukaan omat havaintoni Kupittaaan lukion kurssista.

2 MEDIAKASVATUS

2.1 Mediakasvatus peruskoulussa sekä lukiossa

Nuoret ja lapset kasvavat mediankäyttäjinä aivan erilaisessa ympäristössä kuin parikymmentä vuotta sitten. Tällä hetkellä nuorten vapaa-aika koostuu entistä enemmän erilaisten medioiden käyttämisestä, kuten esimerkiksi Internetistä tai vaikkapa älypuhelinien käytöstä. Uusia sovelluksia tulee koko ajan lisää, esimerkiksi erilaiset tablettitietokoneet ja älypuhelinien uusimmat versiot.

Mediakasvattajalta tämä vaatii paljon. Mediakasvattaja kohtaa esimerkiksi eettisiä kysymyksiä. Suurimman haasteen kuitenkin luo muuttuva mediamaailma ja sen perässä pysyminen. Mediakasvatuksesta on kirjoitettu useita erilaisia mediakasvatusoppaita, mutta mediamaailman muuttuessa nopeasti täytyy niitä tarkastella entistä kriittisemmin. Kirjan ilmestyessä käy usein niin, että markkinoille on tullut kirjan valmistumisen aikana liuta uusia sovelluksia, joita ei ole huomioitu kirjoissa. Otetaan esimerkiksi juuri älypuhelimet, joiden avulla tietokone ja puhelin on kasattu yhteen pieneen pakettiin. Tämä on sen verran uusi sovellus, ettei siitä ole vielä ilmestynyt mediakasvatusoppaita. Kuitenkin kohta suurin osa on älypuhelimia ja niitä tulee olemaan yhä useammilla ja nuoremmilla ihmisillä.

Reijo Kupiainen ja Sara Sintonen (2009) toteavat kirjassaan, että mediakasvatus on moninainen, monitieteellinen ja -käytäntöinen ilmiö, joka muuttuu jatkuvasti, hakee muotoaan, läikehtii ja tiivistyy. Se elää parhaimmillaan jatkuvana keskusteluna, avauksina ja väittelyinä (Kupiainen & Sintonen, 2009, 5.) Tässä kiteytyy median tietynlainen epävakaus. Media ei pysy samanlaisena vaan se elää ympäristönsä ja resurssien mukana. Näin on myös mediakasvatus elää ja muuttuu ja muun muassa sen vuoksi sitä on vaikea määritellä tietynlaiseksi.

Mediakasvatus on kirjattu perusopetuksen opetussuunnitelmaan, jolla pyritään varmistamaan, että kaikki koululaiset saavat ainakin tietynlaisen alun median kriittiselle tarkastelulle ja medialukutaidolle (Opetushallitus 2011.) Perusopetuk-

nessa sekä lukio-opetuksessa tätä kutsutaan nimellä viestintä- ja mediataito. Mediataidon voi määritellä niin, että se on median taustarakenteiden tuntemusta, teknisiä taitoja sekä aktiivisista ja kriittistä mediankäyttöä. Opetussuunnitelman mukaan media on sekä opiskelun kohde että myös väline. Mediataidot eivät ole synnynnäisiä ominaisuuksia, vaan opittavissa ja opetettavissa olevia. (Niinistö ym. 2006, 8-9.) Lukion opetussuunnitelmassa mediakasvatus taas kulkee nimikkeellä viestintä- ja mediaosaaminen, jonka voisi hyvin määritellä medialukutaidoksi. Medialukutaito on eri viestimien luku- ja kirjoitustaitoa eli kykyä ilmaista itseään eri viestimillä, hankkia tietoa median avulla sekä eritellä ja tulkitella kriittisesti eri mediatekstejä. (Niinistö ym. 2006, 8-9.) Lukion valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2003) mainitaan, että Mediakasvatus on verbaalisten, visuaalisten, auditiivisten, teknisten ja yhteiskunnallisten taitojen sekä opiskelutaitojen kehittämistä. Se edellyttää oppiaineiden välistä yhteistyötä ja yhteistyötä eri viestintävälineiden kanssa sekä oppimista aidoissa toimintaympäristöissä. Lukion eri oppiaineiden on määriteltävä ja rakennettava suhteensa mediaan ja siinä tapahtuvaan kommunikaatioon, sen tekniikkaan, sisältöihin, materiaaleihin ja sen ympärille syntyvään mediakulttuuriin. Mediaosaamisessa korostuvat monivälineisyys ja visuaalisuus. (Opetushallitus. 2003.) Ihanteena on, että oppilaat oppisivat esimerkiksi teknistä osaamista yhdessä muiden oppiaineiden kanssa.

Lukioissa herätellään nuoria osallistumaan yhteiskuntaan ja arvioimaan sitä kriittisesti. Mielenkiintoinen asia on, riittääkö nykyinen mediakasvatus siihen, että nuorilla olisi valmius osallistua yhteiskuntaan ja kyseenalaistaa eri tahojen tekemisiä. Tähän palaan luvussa 6.

Digitaalisen viestintäteknologian myötä koulujen resurssit hankkia tarvittavat laitteet oppilaiden käyttöön on muodostunut pienimuotoiseksi ongelmaksi. On kouluja, jotka eivät pysty tarjoamaan oppilailleen tarpeeksi kehittävää mediakasvatusta. Puhun kehittävästä, koska nykyinen media on erittäin teknologisoitunutta ja oppilaat tarvitsevat tekniikkaosaamisen medialukutaitonsa kehittämisen tueksi. Kupiainen ja Sintonen puhuvat osuvasti erilaisista digitaalisista

kuiluista, jotka voivat ilmetä esimerkiksi oppilaiden ja opettajien erilaisina mediasuhteina.

2.2 Mediakasvattajana muuttuvassa ympäristössä

Tässä luvussa puhun vielä opettajista ja koulusta mediakasvattajana. Myöhemmin palaan siihen, mikä merkitys kodilla ja sen mediankäytöllä on nuorten osallistumiseen yhteiskunnallisiin asioihin. Nuorilla ja lapsilla mediankäyttö on usein aivan erilaista kuin opettajilla. Nuoret ovat kiinnostuneet muun muassa Facebookista, jonka kautta voi jutella kavereiden kanssa ja jakaa videoita. Nuoria kiinnostavat enimmäkseen yhteisöllisyys ja jopa tunnetuksi tuleminen. He haluavat mahdollisimman paljon kavereita ja olla suosittuja sekä jakaa kuviaan netissä, joita muut voivat käydä kommentoimassa. (Mediakasvatus.fi.)

Opettajat taas voivat olla henkilökohtaisesti kiinnostuneita esimerkiksi Facebookin tai Twitterin yhteisöllisyydestä ja niiden mahdollisuuksista, mutta myös siitä kuinka nuorista tulisi kriittisiä medialukutaitoisia ihmisiä, jotka osallistuisivat yhteiskuntaan. Medialukutaitoon kasvattaminen on olennaisin osa koko mediakasvatusprosessia. Mediakasvattajan työ on haastavaa juuri muuttuvan ympäristön vuoksi, mutta myös nuorten kiinnostuksen aikaansaamiseksi. Miten saada nuoret kiinnostumaan esimerkiksi omista vaikuttamismahdollisuuksista median avulla on hankala kysymys mediakasvattajille. Nuoret kyllä osallistuvat sellaisiin asioihin, jotka heitä itseään kiinnostaa. 1980-luvun jälkeen syntyneitä eli nykypäivän lapsia ja nuoria on nimitetty Millenniaalisukupolveksi. Sillä tarkoitetaan, että lapset ja nuoret ovat syntyneet teknologisoituneeseen maailmaan. Heille kotitietokoneet ja matkapuhelimet ovat olleet aina olemassa.

Millenniaalit ovat taitavia ja motivoituneita kokeilijoita – monella tapaa mediataitoisia ja oppimiskykyisiä tietotekniikan ja netin palveluiden käytössä. Heillä on pääsy vuorovaikutteisten sisältöjen pariin etenkin kotoa, mutta myös koulusta tai kirjastosta. Millenniaaleille ratkaisujen omaehtoinen etsiminen ja tiedonhaku

hakukoneiden avulla tai vertaisverkostoista ovat mielekkäämpiä ja nopeampia tapoja toimia kuin toimintatapojen ja vastauksien kysyminen vanhemmilta tai muilta auktoriteeteilta. Millenniaalit tavoittelevat uudenlaista julkisuutta ja osallistumista. He ymmärtävät, että muotiblogin kirjoittajasta voi tulla muotimaailman vaikuttaja ja nuoresta pöytälaatikko-runoilijasta tai -muusikosta tunnettu ympäri maailman. Kouluympäristössä syrjäänvetäytyvä poika voi olla internetin verkkopeliympäristössä taitava strategikko tai suurten joukkojen komentaja. Julkisuuden itsensä esilletuomista ja arvonnannon tai hyväksynnän hakemista joko lähipiiristä tai kansainvälisesti. (Kangas ym. 2008. 5–6.) Tämä aiheuttaa mediakasvattajalle hankalan tilanteen saada nuoret aktivoitumaan ja osallistumaan erilaisiin asioihin. Mediakasvattajan rooli on muuttunut ehkä enemmänkin tukijaksi, joka koettaa saada oppilaat pois mukavuusalueiltaan.

Samalla mediakasvattaja kohtaa eettisiä kysymyksiä. Jos oppilaat ovat opetustilanteessa tehneet teknisesti erittäin hyvin kuvatun videon tai lehden kyseenalaisesta aiheesta, joka sisältää esimerkiksi pornografista materiaalia, voiko sitä kuitenkaan julkistaa aiheensa takia? Media tuntuu aiheuttavan aina erilaisia pelkoja ja paniikkeja. Hyvin usein ollaan huolissaan siitä, miten esimerkiksi väkivaltaiset videopelit vaikuttavat lasten ja nuorten mieleen.

Lähtökohtana lasta täytyy pitää tietynlaisena tyhjänä kankaana, jolle media jättää jälkensä. Se tulee jättämään jälkensä lapsuudenkodista lähtien. Vanhempien ja myöhemmin kavereiden tai sisarusten toimiminen mediamaailmassa heijastuu myös lapseen. Mediakasvatuksella on siis erittäin suuri rooli erilaisten mediasta omaksuttavien mielikuvien muokkaamisessa ja niiden kehittämisessä lasten ja vielä aikuistenkin elämässä.

On valitettavaa, että hyvin usein mediaa katsotaan hyvin suppeasta näkökulmasta. Lapsia halutaan suojella median vaikutuksilta ja mediasta tulee helposti pelkästään negatiivinen ja paha asia. On totta, että mediamaailmassa on tiettyjä vaaranpaikkoja, joista yhdeksi voisi mainita hyvinkin rajattoman mahdollisuuden päästä käsiksi aineistoihin, jotka eivät ole hyväksi lapsille tai nuorille. Kun mediakasvatuksen pääpaino on median haittapuolissa ja erilaisissa mediankäytön varoituksissa, jäävät mediakulttuurin hyvät puolet haittojen varjoon. (Kupiainen

& Sintonen, 2009, 11–13.) Suojelun ei tulisi evätä lapsilta osallistumisen mahdollisuutta mediaan. Liiallinen suojeleminen myös altistaa pelolle ja sille, etteivät lapset ja nuoret uskalla osallistua mediaan tai tuoda kantojaan esille erilaisissa välineissä.

Mediakasvattajan täytyy osata olla myös sivusta seuraajan roolissa. Lasten ja nuorten täytyy antaa kehittää omanlaisensa medialukutaidon ja mediamaailman. Medialukutaitoa ei opita kirjoista, kuten esimerkiksi historiaa, sitä ei voi laittaa valmiiseen laatikkoon ja sanoa oppilaille, että opetelkaa tästä. Medialukutaitoa kartutetaan itse tekemällä ja kokeilemalla. Mediaan liittyvä teknologia on asia erikseen, koska tekniikan opettamiseen tarvitaan useimmiten henkilö, joka hallitsee tekniikkaa. Medialukutaitoa voi opiskella ja opettaa, mutta se ei tule koskaan olemaan täydellistä. Se on jatkuvaa oppimista ja itsensä kehittämistä. Opettajan on ymmärrettävä, että ei voi tarjota oikeita vastauksia mediakasvatuksessa, vaan tärkeintä on oppilaan kannustaminen itsenäiseen ja kriittiseen ajatteluun sekä osallistumiseen yhteiskunnassa.

Digitaalinen mediatekniikka ja sen osaaminen ovat eri asioita. Tekninen osaaminen on yksi perusedellytyksistä mediakasvatuksessa, kuten myös sen opettaminen. Kun hallitsee eri tekniikat ja tietää niiden ominaisuudet voi keskittyä pelkästään sisältöön. Teknisen osaamisen puute aiheuttaa usein sen, että henkilö ei ole edes kiinnostunut osallistumismahdollisuuksistaan yhteiskunnallisissa asioissa. Vaikka kiinnostusta yhteiskunnalliseen osallistumiseen löytyisikin, niin se voi lopahtaa hyvin nopeasti, jos ei miellä tekniikkaa omaksi vahvaksi alueekseen eikä halua sitä opetella. On myös vaarana, että henkilö jää erilaisten yhteisöjen ulkopuolelle. Esimerkiksi politiikasta kiinnostunut henkilö, joka ei ole kiinnostunut käyttämään tietokoneita näkee ehkä ainoana osallistumismahdollisuutenaan kirjoittamisen vaikkapa lehteen. Hän ei näe sitä, että voisi löytää monia samankaltaisia yhteisöjä ja ajattelijoita internetin kautta ja ammentaa ideoitaan ja mielipiteitään siellä.

Vaikka mediakasvattaja on mukautuvainen, eikä kasvatukseen ole olemassa valmiita malleja, täytyy kuitenkin muistaa myös pedagogiikka. Otetaan esimerkiksi digitaalisen tarinankerronnan työpaja, jossa opettaja toimii ohjaajana. Tär-

keintä mediakasvattajalle on muistaa luoda oppilaille turvallinen ja suotuisa työympäristö. Ohjaajan rooli on kannustaa ja tukea kuitenkin tuputtamatta oppilailleen omia esteettisiä käsityksiään. Kupiainen ja Sintonen kannustavat kirjassaan mediakasvattajia aluksi muuttamaan oppilaiden tekemät tarinat yleismaailmallisiksi, mutta kuitenkin omaan elämään liittyviksi. Henkilökohtaisten tarinoiden sijaan. Näin varmistetaan, ettei tarinaan tule liian henkilökohtaista aspektia, jolloin tekijä voisi joutua toisten pilkan kohteeksi. Paremmaksi vaihtoehdoksi he esittävät, että aivan aluksi oppilaiden kirjoittamat tarinat mediakasvatuksessa voidaan muuttaa me-tarinoiksi. Luokkalaiset voivat tehdä yhdessä esimerkiksi luokkaretkestään videotarinan, joka voi toimia kimmokkeena ja inspiraationa myöhemmälle mediankäytölle ja kokemuksille. Tästä oppilaat saavat yhteisöllisyyden tunnetta sekä yhdessä onnistumisen iloa. Tämä vastaa myös uuden medialukutaidon yhteisöllistä ideaa -me luemme. (Kupiainen & Sintonen, 2009, 152–153.)

Ihmiset ovat erilaisia oppijoita. Joillakin hankaluuksia saattaa tuottaa tekninen puoli, kun taas toisella on luovuutta sekä kiinnostusta kokeilla erilaisia asioita.

Mediakasvattajalle Kupiainen ja Sintonen antavat välineeksi taulukon, jonka avulla voidaan kehittää mediakasvatusta ja lasten sekä nuorten valveutuneisuutta. Taulukko on apuväline mediakasvattajalle. Taulukko kulkee ikäryhmittäin, siinä ekaluokkalaisille tarjotaan digitaalisessa tarinankerronnassa satuja sekä fiktiivisiä kertomuksia, kun taas noin yhdeksäsluokkalaisille suositeltavaa olisi tarjota globaaleja tarinoita, jotka herättävät nuoria ajattelemaan ja reagoimaan asioihin. Se ei ole tarkoitettu tiukasti noudatettavaksi, vaan tietynlaiseksi ohjenuoraksi, josta ohjaajat saavat itse tukea tekemisilleen ja opetuksilleen.

2.3 Kriittinen medialukutaito

Kriittistä medialukutaitoa voidaan pitää medialukutaidon huippenuksena. Vaikka mediakasvatus ja -lukutaito ovat kehittyviä sekä opeteltavia ominaisuuksia, niitä pitää jatkuvasti ylläpitää. Kuitenkin kriittinen medialukutaito on se, johon esimerkiksi mediakasvatuksessa aina pyritään. Niinistö ym.(2006,8) määrittelevät kriittisen medialukutaidon kyvyksi analysoida, tulkita, luoda, ilmaista ja osallistua mediaan. He kiteyttävät sen myös niin, että kriittiseen medianlukutaidon hallitseva henkilö kykenee käyttämään ja hyödyntämään mediaa omien tarpeidensa mukaan (Niinistö ym. 2006, 8).

Juha Herkman (2007) painottaa sitä, että mediaa voidaan lähestyä koulussa niin tekemisen ja analyysin kuin opetus- ja oppimiskäytäntöjen kohteena. Hän näkee mediakasvatuksen osaksi kriittistä kasvatusta, joka korostaa yhteiskunnallisia suhteita (Herkman, 2007,11).Herkman myös lisää, että vaikka suomalaisille iskostetaan mieleen tuttu mantra, joka kertoo, että asumme hyvinvointivaltiossa. Hyvinvointivaltion rakenne sekä kansalaisyhteiskunnat eivät kuitenkaan ole itsestäänselvyksiä missään. Kaikkiällä on eriarvoisuutta ja vääryyttä. Suomessa on ihmisiä, jotka elävät jatkuvasti köyhyysrajan alapuolella ja kamppailevat jokapäiväisestä elämästään. (Herkman, 2007, 19). Ei ole siis tekosyytä tarjolla olla osallistumatta yhteiskuntaan ja sen epäkohtien esiin tuomiseen.

Herkman (2007) muistuttaa, että Frankfurtin koulun tutkijat pohtivat jo 1930–1940 luvulla ihmisten vähäistä kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin. Heidän johtopäätöksensä oli se, että ihmiset pysyvät tyytyväisinä silloin, kun heille tarjotaan ”leipää ja sirkushuveja”. Tällä tutkijat tarkoittavat sitä, että monet ihmiset tuntuvat keskittyvän vain itseensä. Kun itsellä on kaikki suhteellisen hyvin eli työtä riittää ja perhekin on, se riittää. Päätä tyhjennetään populaarikulttuurin ja television tarjoamalla iloilla. Ihmiset tuntevat olevansa vapaita, mutta ovatko he? Herkman (2007, 20) esittää hyvän kysymyksen siitä, onko ihmisillä todella sellainen sananvapaus ja kriittisyys tuoda epäkohtia esille ja alkaa selvittää niitä. Hän tuo esille massamedian ja massakulttuurin, jonka avulla ihmiset nykyisin turruttavat itsensä viihteellä. Ihmiset täytyy herättää tästä turtumukses-

ta, jotta he voisivat alkaa ajatella itsenäisesti, kriittisesti sekä samalla vaikuttaa asioihin.

Kriittinen mediakasvatus kannustaa esimerkiksi nuoria osallistumaan yhteiskunnallisiin asioihin sekä tarttumaan olennaisiin epäkohtiin. Se luo nuorelle varmuutta ja kiinnostusta asioihin. Frankfurtin koulukunnan kriittisessä teorias-
sa: *yhteiskunnallisuus ja vallitsevan tietokäsityksen kyseenalaistamisessa* yhteiskunnallisuus tarkoittaa, että kasvatusta ja koulua ei saa erottaa yhteiskunnasta. Koulu täytyy ja pitää nähdä sellaisena mahdollisuutena, joka voi auttaa yhteiskuntaa. Myös oppilaat saataisiin näin kiinnostumaan ehkäpä vielä enemmän yhteiskunnallisista asioista, jos nämä kehitysmahdollisuudet molempiin suuntiin olisivat avoinna. (Herkman 2007, 34–35.)

Lapset ja nuoret tarvitsevat tällaista kriittistä mediakasvatusta senkin vuoksi, että he osaavat erottaa esimerkiksi väkivaltapelit todellisuudesta. Näin välttyään siltä, etteivät nuoret saa esimerkiksi vahingollisia vaikutteita. Tulevaisuuden kannalta tällaisesta opetusmenetelmästä olisi hyötyä. Nykyisin viihteen parissa kasvaneet lapset ja nuoret onnistuvat helposti turruttamaan itsensä vaikkapa television tai tietokoneen ääreen. He eivät ole kiinnostuneita uutisista vaan aivan toisenlaisista palveluista kuten yhteisöpalvelu Facebookista tai IRC-Galleriasta. (Mediakasvatus.fi.) Tulevaisuudessa heidän on entistä hankalam-
paa arvioida mediaa kriittisesti.

Herkman (2007) myöntää itsekin, että tällaiset opetusmenetelmät voivat olla ristiriidassa nykyisen kulttuurin kanssa, jossa ihannoimme selkeää tietoa siitä, että jokin asia on juuri tietyllä tavalla. Tätä voisi kutsua myös medialaiskuudeksi. Ei välitetä siitä, mitä ympärillämme tapahtuu vaan annetaan kaiken olla niin kuin se on ennenkin ollut.

Media toimii nykymaailmassa eräänlaisena ”opetuskoneena”. (Herkman, 2007, 39.) Suurin osa saatavasta tiedosta ja viihdykkeestä tulee median kautta. Tärkeintä on vain osata yhdistää median opetusmahdollisuudet ja kriittinen kuluttaminen. Esimerkiksi voisi mainita, että emme osta autoa katsomatta ja tutki-

matta sitä ensin, vain omistajan antaman kuvauksen perusteella. Saman pitäisi päteä myös mediaan. Meidän on osattava tulkita mediaa ja sen sisältöä.

Yhtenä apuna toimivat opettajat, mutta myös vanhemmilla on iso rooli jo pienestä pitäen ohjata lasta median käytössä. Koulun vastuulla on Opetushallituksen antaman säädöksen mukaan velvollisuus ohjata lapsien ja nuorien medialukutaitoa ja -kriittisyyttä. (Opetushallitus, 2003.) Kriittisen mediakasvatuksen tehtävänä on valmentaa ja auttaa tunnistamaan median erilaisia toimintatapoja (Herkman, 2007, 47). Näin ollen esimerkiksi nuoren on helpompi ymmärtää se, miksi iltapäivälehdissä otsikot saattavat olla hyvinkin värikkäitä, vaikka itse juttu ei olisikaan sellainen kuin on annettu ymmärtää.

Parasta nuorten valistamista olisi esimerkiksi videoiden ja lehtien tekeminen itse. Näin nuori joutuu kasvoitusten niiden kysymysten kanssa, jotka vaikuttavat tämän päivän mediatuotantoon. Esimerkiksi vaikkapa uutispätkä, jossa toimittaja on käynyt haastattelemassa tietystä aiheesta tiettyä henkilöä. Kriittisen mediakasvatuksen varsinainen kohokohta on se, kun nuori ymmärtää mediaa seuratessaan, että muun muassa esimerkkitapauksessa hän ei tiedä, kuinka paljon haastattelusta on jätetty pois. Hän ymmärtää myös sen, että toimittajan oma näkökulma vaikuttaa siihen, minkälaisena uutispätkä tulee ulos televisiosta.

Konkreettisin tapa tutustua mediasisältöön ja median rajoitteisiin sekä mahdollisuuksiin on tehdä sitä itse. Median teksti- ja kuvakäytännöt tulevat tekemisessä esille aivan eri tavalla kuin pelkässä analysoijan roolissa (Herkman, 2007, 47).

3 MEDIAN YHTEISKUNNALLINEN ROOLI

3.1 Nuorten mediankäyttö

Lasten ja nuorten mediaympäristö on muuttunut ja kasvanut vuosituhanen vaihteen jälkeen merkittävästi. Nykyisin jokaisella on pääsy mediakulttuurin sisältöjen ääreen. Koskaan aikaisemmin nuorten mediakulttuuri ei ole ollut näin näkyvää. (Kangas ym.2008, 4.) Lapset kasvavat digitaalisoituneessa aikakaudessa, jossa lapsille on leluiksi asti esimerkiksi ensimmäisiä tietokoneita ja leikkikännyköitä, jotka kuitenkin pian vaihtuvat oikeisiin. Lasten huomioiminen mediavälineiden kohderyhmänä ei ole ihme, koska perheiden päätöksentekodynaamiikka on muuttunut demokraattisemmaksi ja lapsia kuunnellaan entistä enemmän myös mediavälineiden ostopäätöksissä. (Noppari ym. 2008, 29.)

Teini-iässä nuoret haluavat entistä enemmän itsenäisyyttä mediavalinnoissaan. He haluavat mediajännitystä jota he saavat esimerkiksi katsomalla aikuisille suunnattuja sarjoja. Lasten suosiossa oleva tietokoneella ja kännykällä pelaaminen väheni hiljalleen teini-iässä, ja osasyynä siihen oli nuorten kasvava kiinnostus sosiaaliseen verkostoon. (Noppari ym. 2008, 113.) Lisäksi alle 20-vuotiaat nuoret ottavat helposti käyttöön uutta teknologiaa. Useimmilla on kotonaan esimerkiksi televisio, radio, matkapuhelin, tietokone ja pelikonsoli. Näiden kautta nuori rakentaa myös sosiaalista elämäänsä. Monet nuoret ovat sitä mieltä, että teknologia mahdollistaa uusien sosiaalisten suhteiden luomisen ja on mahdollisesti osasyynä uusien teknologioiden innokkaaseen kokeiluun. (Kotilainen & Rantala, 2008, 22.)

Media käy koko ajan läpi tietynlaista murrosvaihetta, jossa toimittajan eli lähettäjän ja käyttäjän eli vastaanottajan välinen kuilu on kaventumassa huomattavasti. Murroksessa on myös digitaalinen media, joiden fyysinen muoto muuttuu, esimerkiksi televisiota katsotaan nykyisin kännykällä, jossa toimii myös sähköpostit ja esimerkiksi sosiaalisen median kanavat. Medioita käytetään samankaltaisesti ja limittäin. On tutkittu, että esimerkiksi jopa puolet nuorista tekee jotakin muuta samalla kun katsoo televisiota.

Nykyisin käyttäjille mediaan osallistuminen on tehty helpommaksi. Kaivataan interaktiivisuutta. Ihmisille tarjotaan mahdollisuutta esimerkiksi osallistua lehden tekemiseen ja sitä kautta vaikuttamaan asioihin. Nykyisin myös pyydetään paljon lukijakuvia esimerkiksi lehteen. Vuorovaikutteisempaa ja osallistuvaa journalismia on pidetty pääasiallisena positiivisena liikehdintänä, jotta kansalaiset saisivat ääntään kuuluville. (Hujanen & Pietikäinen, 2003. 51–52.) Nuorille suunnattuja vaikutuskanavia ovat muun muassa Vaikuttamo ja Nuorten ääni-toimitus, joiden avulla nuorten ääni pyritään saamaan esiin yhteiskunnallisissa asioissa. Näihin kanaviin palaan luvussa 3.4, jossa käsittelen nuorten osallistumista mediaan. Kotilaisen ja Rantasen (2008) tekemän tutkimuksen mukaan nuorten kertomukset heidän suhteestaan mediaan jakautuvat karkeasti kahtia. Nuoret olivat joko aktiivisia toimijoita mediasuhteessa tai perinteisesti passiivisia median kuluttajia. Toisissa tarinoissa kuvataan itseään median kohteena ja toisissa tuli esille oma toimijuus laajemmin mediakulttuurissa. Huomiota herättävää on se, etteivät nämä kaksi asiaa mahdu samaan konseptiin. Vajaa puolet tarinoista on sellaisia, jossa omaa suhdetta mediaan ei kommentoida lainkaan. Näissä tarinoissa nuoret kertovat itsestään vaikuttajina omassa lähipiirissään, mutta mediassa ei ole keskeistä asemaa elämässä. (Kotilainen & Rantanen, 2008, 25.) Kotilaisen ja Rantasen (2008) tulkinta tästä on, että median auktorisoiva rooli on iskostunut kulttuuriimme, että sen paremmin aikuistenkaan kuin nuorten on vaikea kuvitella itseään julkisena keskustelijana tai muutoin vaikuttamassa mediajulkisuuteen. Puhuin luvussa 2.2 Milenniaalilapsista, jotka syntyneet 1980-luvun jälkeen ja heidän käytössään ovat aina olleet muun muassa tietokoneet ja kännykät. Nämä lapset tiedostavat osallistumismahdollisuutensa mediaan ja he hakevatkin uudenlaista julkisuutta, sekä itsensä esille tuomista sellaista kautta, joka heitä itseään kiinnostaa, kuten esimerkiksi pitämällä muotiblogia ja koettamalla saada jalansijaa sekä julkisuutta sitä kautta. (Kangas ym. 2008, 6.)

Nuorten mediakulutuksen ajankäyttö ei ole tällä vuosikymmenellä muuttunut. Nuoret käyttävät mediaa noin kahdeksan tuntia päivässä, josta suurin osa kuluu tietokoneen ja television parissa. Radiota ja lehtiä kuuntelee ja lukee päivittäin noin puolet nuorista. Yhteisö sivustot kuten Facebook ja IRC-Galleria ovat ylivoimaisesti suosituimpia sivustoja, joissa nuoret käyvät. Sanomalehtiä lukee

vain 28 prosenttia nuorista. Television, Internetin ja radion käytön motiiveissa korostuu hyvin selkeästi viihtyminen. Lehtien lukemisen motiivina korostuu ajankohtaisten asioiden ja uutisten seuraaminen, varsinkin yli 20-vuotiaiden keskuudessa. Internet-käytössä viihtymisen ohella nousee esille yhteydenpito ystäviin sekä asioiden hoitaminen sähköisesti. (TNS Gallup, Nuorten mediankäyttö, 2009.)

Uutis- ja ajankohtaistarjonnan seuraaminen mielletään kunnan kansalaisen velvollisuudeksi. Kansalaisen velvollisuus on olla perillä ajankohtaisista asioista ja muodostaa niistä mielipiteensä. Nuorten keskuudessa suosituimmat uutiset olivat MTV3:n Kymmenen uutiset ja niistä erityisesti seurattiin kotimaan uutisia. (Hujanen & Pietikäinen, 2003. 54.) Hujanen ja Pietikäinen (2003) muistuttavat tutkimuksessaan, että sanomalehtiä luetaan edelleen. Verkossa nuoret pystyvät lukemaan reaaliajassa itseään kiinnostavista tapahtumista ja uutisista. Nuoret pitivät tärkeänä, että verkon uutiset päivittyvät nopeasti. Heidän mielestään verkkouutisten perässä olisi hyvä olla aina kellonaika, jolloin he pääsisivät ajan tasalle siitä, milloin uutinen on julkistettu. Tutkimuksen mukaan verkkomedia kuitenkin tukee enemmän uutisten kuluttamista kuin niihin osallistumista. (Hujanen & Pietikäinen, 2003.54–55.) Positiot siitä, että toimittaja tekee jutun ja nuori lukee sen, vaikuttivat niin lujilta, ettei nuorilla ollut tutkimuksen mukaan kiinnostusta muuttaa niitä.

3.2 Nuorten sosiaaliset suhteet

Lähes jokainen nuori käyttää tietokonetta säännöllisesti ja 90 prosentilla nuorista on pääsy internetiin kotoa käsin. Pojat ja tytöt ovat melkein yhtä aktiivisia tietokoneen käyttäjiä. Nettiä käytetään viihtymiseen ja viihteelliseen kommunikointiin. Nuoria kiinnostaa yhteisöllisyys ja joka neljännellä on nettituttavia. (Kangas ym. 2008. 8–9.) Nuoret luottavat netissä tapaamiinsa nettituttuihinsa käy ilmi liikenne- ja viestintäministeriön teettämästä lasten ja nuorten mediamaailma-tutkimuksesta (2008). He eivät pelkää oman persoonallisuuden esiintuomista ja paljastamista nettituttuilleen. Kuitenkin 90 prosenttia nuorista on sitä mieltä, että he osaavat käyttää internetiä turvallisesti. (Kangas ym. 2008.9.) Monissa muissa maissa yhteisöissä toimitaan mieluiten anonyymisti. Lapset ja

nuoret rakentavat identiteettiään verkossa. Verkossa voi keskustella arkaluontoisistakin asioista nettiystäväpiirin tai ammattikasvattajan kanssa. Esimerkiksi nuorten suosimassa Habbo Hotelli yhteisössä nuoret voivat kysyä Netarinetinuorisotilassa ammattitaitoisilta nuoriso-ohjaajilta itseään askarruttavia asioita. Habbo hotelli on nuorten nettiyhteisö, jossa nuoret voivat luoda oman hahmonsa ja tavata uusia ystäviä sekä jutella heidän kanssaan. (habbo.fi.) Esimerkiksi Demi-lehdellä on osallistumiseen mahdollistavan nettisivut, joissa on laaja keskustelupalsta. 12–19-vuotiaista nuorista tytöistä puolet käyttää Demi-lehden verkkosivuja, ja tärkein asia siellä on heidän mielestään keskustelupalsta. (Kangas ym. 2008.9.) Aikuisten usein töissä ja vapaa-ajalla käyttämä sähköposti on nuorten vähiten käyttämä kommunikointimuoto. Vaikka suurimmalla osalla nuorista on jossain palvelussa oma henkilökohtainen sähköpostiosoite, niin harva heistä mainitsi Nopparin ym. mukaan kirjoittavansa tai tarkistavansa postin päivittäin. Myös yhdysvaltalaisnuoret olivat sähköpostin käytön kannalla samalla linjalla. Heidän mielestään se oli vanhentunut viestintäkeino, koska tarjolla oli paljon enemmän reaaliaikaisia viestintämuotoja kuten esimerkiksi Messenger, jossa voidaan keskustella reaaliajassa kavereiden kanssa. (Noppari ym. 2008. 86–87.)

Kaveripiirissä televisiolla on iso osa sosiaalisissa suhteisissa. Mediakulttuuria käytetään sekä erottautumisen että yhteenkuulumisen merkinä. Kaveripiirissä erityisesti varhaisnuorilla liittyy television katselu vahvasti sosiaalinen vuorovaikutus kaveripiirissä. (Noppari ym. 2008. 68–69.) Televisiosarjoista löytyy keskustelunaiheita sekä vapaa-ajalle kuin kouluunkin. Esimerkiksi elokuvia katsotaan paljon kavereiden kanssa yhdessä, jolloin samalla luodaan yhteisöllisyyden tunnetta. Kavereiden tai vanhempien sisarusten suosittamat televisio-ohjelmat tai elokuvat muodostuvat lasten ja nuorten suosikkisisällöiksi. Tästä syntyy myös yhteisöllisyyden tunne. (Noppari ym. 2008. 68.)

Lapsille ensimmäinen kännykkä hankitaan yleensä siinä vaiheessa, kun lapsi alkaa kulkea enemmän kodin ulkopuolella. Yleensä tämä tapahtuu silloin kun lapsi aloittaa koulun. (Noppari ym. 2008. 80.) Kännykkä on medialaite, jota yleensä kannetaan mukana koko ajan. Se toimii nuorilla myös ajanhallinnan

työkaluna, mutta myös sosiaalisten suhteiden hoitajana. Soittoäänin ja logoin varusteltu puhelin on nuorelle yksi identiteetin merkitsemisen väline. Kännykkää käytetään eniten tekstiviestien lähettämiseen. Viestit tarkistetaan säännöllisin väliajoin. Tekstiviestittely kertoo nuorelle sijoittumisesta kaveripiiriin. Toisaalta viestittelyllä on myös toinen puoli. Koulukiusaajat voivat lähettää kiusatulle ikäviä viestejä, jolloin koulukiusaaminen siirtyy jopa kodin ulkopuolelle. Arkaluontoisimmillaan nuoret hoitivat riitoja tekstiviestien avulla. Yhä kasvava osa lapsista ja nuorista käyttää matkapuhelimen kautta nettiä. Vanhempien valvonta on sitä kautta vaikeutunut ja nuori voi vapaammin surfata haluamillaan sivustoilla. Nopparin ym. (2008) tekemän tutkimuksen mukaan nuoret olivat aktiivisia kännykkäkameran käyttäjiä. Kännykkäkuviin liittyy myös kiusaamisen riski. Kame-ralla otetaan kuvia, joita laitetaan nettiin mahdollisesti niissä esiintyvien henkilöiden tietämättä. (Noppari ym. 2008. 85– 88.)

3.3 Media osallistumisen välineenä

Media pyrkii entistä enemmän interaktiivisemmaksi. Perinteiset tekijän ja vastaanottajan roolit ovat koko ajan sulautuneet yhteen. Nettilehtien sivuilla pystyy kommentoimaan juttua tai tykkäämään siitä esimerkiksi Facebookin kautta, jolloin artikkelin jakaneen henkilön kaverit voivat myös lukea juttua. Jutun voi myös jakaa vaikkapa Twitteriin tai Blogiin. Lisäksi esimerkiksi sanomalehdissä on yleistynyt tekstiviestipalstat, jossa voi kommentoida omalla nimellään tai anonyymisti, jotakin juttuaihetta tai vaikkapa jotain paikallista epäkohtaa. Näyttää, että ihmisille koetetaan tehdä entistä helpommaksi mediaan osallistuminen. Pyritään siihen, että mahdollisimman monet pystyisivät saamaan äänensä julkisuuteen ja esille.

Luvussa 3.1 kirjoitin siitä, kuinka nuoret osallistuvat paljon verkkokeskusteluihin ja yhteisöihin, mutta suurin osa nuorista osallistuu ainoastaan heitä kiinnostaviin asioihin, joka voi olla myös hyvin suppeaa, esimerkiksi jos teinityttö on kiinnostunut pelkästään muodista ja muotibloggaamisesta. Kotilaisen ja Rantalan (2008) tutkittua sitä, miten nuoret osallistuvat mediaan ja vaikuttamiseen, kävi ilmi, ettei nuorten kiinnostus ja vaikuttamiskertomukset ulotu esimerkiksi valtion yhteiskunnallisiin asioihin tai markkinoihin. Tämä tukee oletusta, että suurin osa

nuorista ei ole kiinnostunut ottamaan osaa yhteiskunnallisiin asioihin. Nuoret ovat enemmänkin kuluttajan asemassa esimerkiksi päivittäismedian osalta. Pietikäisen & Hujasen (2001) tutkimuksen mukaan uusteknologiavirittyneen puheen useat väitteet siitä, että nuoret olisivat uusmedian ahkeria käyttäjiä sekä innokkaita osallistujia, eivät heidän mukaansa pidä paikkaansa. Nuoret näyttävät varsin perinteisiltä päivittäismedian käyttäjiltä; he seuraavat uutisia ja lukevat painettuja sanomalehtiä. (Pietikäinen & Hujanen, 2001. 29.) Tutkimuksen mukaan nuorilla ei ollut intoa osallistua uutismediaan. Kyselyyn osallistuneesta 698 nuoresta 123 eli alle viidennes kertoi ottaneensa yhteyttä uutistaloihin eli kommentoineensa esimerkiksi jotakin lehtijuttua. Samat nuoret ottivat uutistaloihin yhteyttä useampaan otteeseen, joten näyttää siltä, että otettuaan kerran yhteyttä yhteydenpito on jatkunut. (Pietikäinen & Hujanen, 2001.28.)

Yhteiskunnallisten teemojen käsittelyssä on suuria puutteita nuorten äänen kuuluvuudessa. Selvityksen mukaan nuoret esitetään julkisuudessa usein pelkinä pahantekijöinä. Kotilainen ja Rantala (2008) kannustaisivatkin nuoria tuomaan itseään esille julkisuudessa. (Kotilainen & Rantala, 2008,31.) Nuorilla on kaksi tunnettua yhteiskunnallista vaikuttamiskanavaa ja kansalaissivustoa. Nuorten äänitoimitus ja Vaikuttamo.net. kansalaissivustojen tavoitteena on muun muassa tarjota informaatiota, osallistumismahdollisuuksia ja saattaa nuorten ääntä kuuluville. Vaikuttamo käynnistyi vuonna 2002 Hämeenlinnan seutuvilla. Palvelun avaamisessa tuli selväksi nuorten ääni. Paikalliset nuoret tenttasivat kaupunginjohtajaehdokkaita chatissa esimerkiksi siitä, tuleeko paikakunnalle skeittihalli vai ei. Nuoret myös tenttasivat ehdokkaita kesätöistä. Vaikuttamo keskittyy paikalliseen kansalaisvaikuttamiseen oman kunnan ja koulujen alueilla. Vaikuttamo suunniteltiin käytettäväksi oppimisympäristönä kouluissa. (Kotilainen & Rantala, 2008,12.)

Nuorten äänitoimitus on Helsingin nuorisoasiainkeskuksen demokratia- ja mediakasvatushanke, jonka ideana on saada nuoret innostumaan mediatyöstä. Nuoret pääsevät tekemään juttujaan muun muassa Helsingin Sanomiin sekä YLE:lle. Nuorten ääni-toimituksen tavoitteena on nostaa esille lehtijuttujen ja keskusteluohjelmien muodossa asioita, joita nuoret pitävät tärkeänä. (nuor-

tenaani.blogspot.com.) Esimerkiksi kesäkuussa 2011 toimitus nosti esille nuorten kurjat olot Linnanmäellä. Linnanmäen toimitusjohtaja Risto Räikkönen hermostui totaalisesti nuoren toimittajan kysymyksiin ja juttu sai paljon julkisuutta sekä aiheutti keskustelua nuorten kesätyöpaikkojen työehtosopimuksista. Juttuun oli kerätty muun muassa entisiä työntekijöitä sekä nykyisiä kertomaan heidän työoloistaan. Toista puolta edustivat muun muassa Linnanmäen toimitusjohtaja, joten juttuun oli haastateltu molempia tahoja, ja se oli harkitusti sekä huolellisesti tehty. Toimituksen toiminta perustuu siihen, että nuoret tekevät itse kaiken alusta loppuun. Toimitus kokoontuu kaksi kertaa viikossa Helsingin nuorten toimintakeskus Hapessa, jossa paikalla on aina aikuisia ohjaamassa työtä. (nuortenaani.blogspot.com.) Toimituksen esitteessä painotetaan, että kaikki 13–19-vuotiaat nuoret ovat tervetulleita. Kokemusta ei tarvitse olla entuudestaan. Toimituksen perustavoitteita ovat muuttaa valtamedioiden mielikuvaa nuorista positiivisemmaksi ja aktiivisemmaksi sekä saada nuorten tärkeiksi kokemilleen yhteiskunnallisille asioille julkisuutta. Samalla toimitus koettaa aktivoida nuoria käymään yhteiskunnallisia keskusteluja päättäjien kanssa. (nuortenaani.blogspot.com.)

Kotilaisen & Rantalan (2008) tekemän tutkimuksen mukaan tällaiset toiminnat tukevat nuorten kansalaisidentiteettien rakentumista. Sosiokulttuuriseen osallistumiseen vaikuttavat esimerkiksi oppimisyhteisö ja yleisö. Nuorten innostus osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun kohoaa, kun he tuntevat saavansa äänensä kuuluville. Nuorten ääni- toimituksessa on merkittäviä vaikuttajia kuten Helsingin Sanomat sekä YLE, jotka molemmat ovat maanlaajuisina medioina hyviä motivaation herättäjiä nuorille. Media on nähtävä nuorten kulttuurikenttänä, jossa he rakentavat identiteettiään kansalaisiksi. Kotilainen ja Rantala määrittelevät nuorille neljä erilaista kansalaisidentiteettiä, jotka ovat etsijät, lähipiiriläiset, viestijät ja aktivistit. Etsijälle ei ole vielä löytynyt ja selkiytynyt yhteiset asiat ja tilat, joissa niitä voisi ajaa. Mediatuottaminen voisi olla mielekäs tapa heille kiinnittyä yhteisöön ja aloittaa vaikkapa pienestä roolista. Lähipiiriläiset toimivat enimmäkseen vertais- ja harrastusryhmissä, eivätkä he koe välttämättä tarpeelliseksi vaikuttaa julkisemmilla sektoreilla, koska ovat tyytyväisiä omaan toimintaansa. Tälle tyyppille Kotilainen ja Rantala ehdottavat heidän toimintansa

pohtimista laajemmalla merkityksellä. Heidän mielipiteillään ja tekemisillään voi olla arvoa laajemmalla alueella kuin pelkästään kaveripiirissä. Viestijät viihtyvät esimerkiksi internetin toiminnallisissa ympäristöissä ja esimerkiksi keskustelupalstoilla. He eivät kuitenkaan ajattele tätä poliittisena toimintana eivätkä poliittisina vaikuttajina. Tällaiset nuoret rakentavat toimijuuttaan suhteessa mediaan kuluttamisen kautta, mutta myös osallistumalla siihen esimerkiksi tekemällä itse videoita Youtubeen tai kirjoittamalla keskustelupalstoille. Näitä nuoria täytyisi tukea juuri osallistumisessa ja esimerkiksi vaikkapa videoiden tekemisessä, koska heille se on kiinnostavaa. Viimeinen kansalaisidentiteettityyppi on aktivistit, jotka tiedostavat vahvasti sen, että he voivat vaikuttaa yhteiskunnallisesti. Lisäksi heillä on käsitys mediajulkisuudesta. Aktivistityypillä on halua ja rohkeutta toimia julkisesti. He myös osoittavat mediakriittisyyttä. (Kotilainen & Rantala, 2008, 126–127.)

Kirjassaan Kotilainen ja Rantala (2008) esittävät yhdeksi mahdollisuudeksi tuoda nuorten tietoon median vaikuttamismahdollisuuksia, mediakriittisyyden rakentamiseen. Tässä voisi auttaa esimerkiksi median esittämien erilaisten kulttuuristen itsestäänselvyyksien, kuten sukupuoleen liittyvien erojen, auki purkamisessa. Kouluilla on tällaisessa iso rooli, koska opintie kuuluu jokaisen nuoren elämään, joten sitä kautta nuorille voi esittää erilaisia vaikutusmahdollisuuksia ja tuoda esille, mitä mahdollisuuksia nuorilla on vaikuttaa yhteiskunnallisesti omiin asioihinsa.

4. MEDIAKASVATUSYMPÄRISTÖNÄ KOULU

4.1 Kupittaaan lukio

Kupittaaan lukio sijaitsee Turussa Kupittaaan kaupunginosassa. Se markkinoi itseään ICT-lukiona, jossa tietotekniikka kuuluu olennaisena osana oppimisympäristöön. ” Moderni ja tulevaisuuteen suuntautunut oppilaitos -Meillä tietotekniikka on osa arkea”, kuuluu lukion mainosslogan. (kupittaaanlukio.anders.fi) Kupittaaan lukio myös mainostaa itseään mediapainotteisena lukiona, jossa valittavana on monipuolinen tarjonta eri mediakursseja. Yhteistyötä lukio tekee muun muassa Turun Yleisradion, mutta myös Turun Sanomien kanssa.

Mediakasvatusopettajan mukaan suurin osa lukiolaisista on valinnut informaatiotekniikan omaksi painotusalueekseen. Lukion toinen vahvuus on kuitenkin digitaalinen viestintä ja oppilailla on valittavanaan seitsemän kappaletta mediakursseja. Mediakurssien aihepiireihin kuuluvat digitaalisen viestinnän perusteiden lisäksi kuvaviestintä, jossa tutustutaan graafiseen suunnitteluun ja sen perusteisiin, valokuvakurssi, valokuvauksen historiasta ja nykyhetkestä, elokuvakurssi, jossa käydään läpi elokuvan historia ja lajityypit. Näiden lisäksi oppilailla on mahdollisuus toimittaa koulun kahdesti vuodessa ilmestyvää Möykky-lehteä ja suorittaa mediadiplomi. Yhteistyökumppaneiden kanssa opiskelijat voivat suorittaa harjoitteluja. Mediakursseista ensimmäinen CT1-kurssi on lukiolaisille pakollinen, muut ovat vapaavalintaisia. (kupittaaanlukio.anders.fi/kurssitarjotin.)

Oppilailla on tunteja Turku Science Parkin ICT-talossa, jossa toimii pääasiallisesti Turun yliopisto sekä Turun ammattikorkeakoulu. ICT-talolla on lukion käytössä muutamia talon tietokonehuoneita, joissa tietokoneita on noin parisenkymmentä kappaletta yhdessä luokassa. Lukiolla on käytössään mediakursseja varten muun muassa digitaalisia Zoom-äänitallentimia, Adoben InDesign taitto-ohjelma sekä pieniä videokameroita. Oppilailla on hyvät mahdollisuudet toteuttaa eri välineisiin projekteja.

Kupittaaan lukion lisäksi Turussa toimii kaksi muuta oppilaitosta, jotka ovat ottaneet mediakasvatuksen isommaksi osaksi opetussuunnitelmaa. Toinen oppilait-

tos on Wäinö Aaltosen koulu, joka toimii Turun Hirvensalossa. Koulussa on alaluokilta lähtien mahdollisuus painottua mediaan pääsemällä medialuokalle, jonka toiminta on aloitettu vuonna 2009. Kolmas oppilaitos on Juhana Herttuan taideviestintälukio.

4.2 Kupittaaan lukion mediakurssilaiset ja mediakurssi

Valitsimme työparini Eeva Lehtisen kanssa opinnäytetyömme toiminnalliseksi osaksi Kupittaaan lukion käytännönläheisen mediakurssin tutkittavaksi sekä kehitettäväksi. Kyseessä oli kurssi, joka oli jatkokurssi pakolliselle CT1-kurssille (digitaalinen viestintä 1), jossa oppilaat pääsivät tutustumaan sanomalehden, television ja radion digitaaliseen toimintaympäristöön. Kurssilla tutustutaan median tärkeimpiin digitaalisiin laitteisiin ja ohjelmiin. (Kupittaaan lukion www-sivut/kurssitarjotin.) CT2-kurssilla kurssin ideana oppilaiden tuli valmistaa jokin konkreettinen mediatuote, kuten esimerkiksi lehti, makasiiniohjelma tai radio-ohjelma. Kurssi alkoi 7.2 ja jatkui maaliskuun 30 päivään saakka 2011, jolloin kurssilaiset saivat näyttää valmiit mediatuotteensa. Tarkoituksena oli, että oppilaat pääsisivät tutustumaan erilaisiin ohjelmaformaatteihin niin, että kurssin lopussa heillä olisi kattava käsitys siitä, minkälaiset mahdollisuudet on tehdä esimerkiksi radio-ohjelmaa ja minkälaisia osa-alueita siihen kuuluu. Kurssi on soveltava ja toteutustapa määritellään aina ryhmälle sopivaksi.

Alkuasetuksissa kaikki kurssille osallistujat olivat ICT-painotteisella linjalla. Oppilailla ei ollut havaittavaa innostusta kurssiin ja oppimiseen, joten motivaation kasvattaminen oli yksi ensimmäisistä haasteistamme. Paikalla oli ensimmäisellä tapaamiskerralla kahdeksan oppilasta. Kurssin edetessä kolme oppilasta jätti kurssin kesken kiinnostuksen puutteen ja muiden syiden vuoksi. Varsinaisia oppitunteja oli oppilailla kolme kertaa viikossa, maanantaisin, tiistaisin ja torstaisin. Oppituntien kesto opetuspäivinä oli keskimäärin 2-3 tuntia. Ensimmäiset kerrat olivat oppilaille pakollisia, mutta kurssin edetessä oppilaat tekivät haastatteluita ja tiedonhankintaa itsenäisesti ilman läsnäoloa kurssilla.

Oppilaat saivat itse valita, työskentelivätkö he ryhmässä vai itsenäisesti. Näin ajattelimme, ettei motivaation herääminen jäisi siitä kiinni, ettei oppilas päässyt

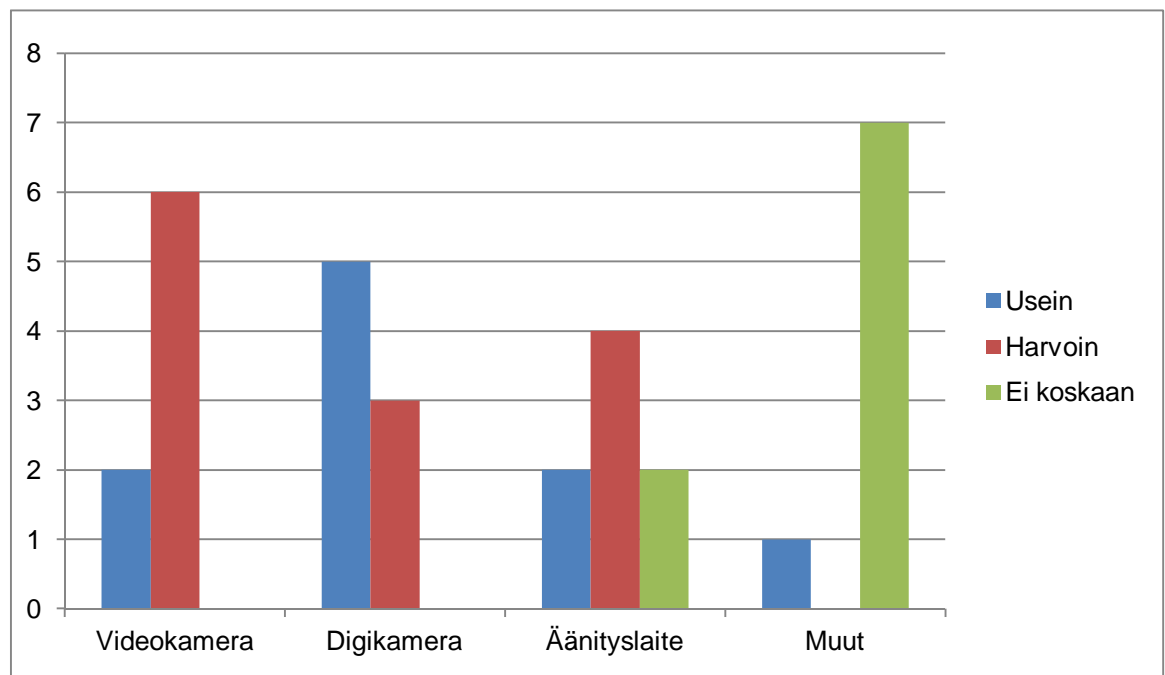
työskentelemään mieleisellään tavalla. Halusimme myös varmistaa sen, ettei ryhmässä työskenteleminen vaikuttaisi työn tekemisen määrään, joten teimme selväksi oppilaille, että ryhmässä toimiminen ei tarkoittaisi sitä, että jokin toinen ryhmäläinen tekisi enemmän työtä kuin toinen. Kyseessä oli kuitenkin mediatuote, joten oppilaiden tasapuolista työskentelyä oli helpohko seurata ryhmässä jakamalla jokaiselle oppilaalle erilaisia vastuualueita. Radio-ohjelmassa kaikki ryhmäläiset pystyivät esimerkiksi suunnittelemaan jonkinlaisen radiojutun itsenäisesti. Maksimissaan ryhmässä oli kolme henkilöä, mutta parityöskentelykin luettiin ryhmätyöskentelyksi. Kurssilla syntyi yhteensä kaksi ryhmätyötä sekä kaksi yksilötyötä. Yksilötyöt, joita oli kaksi kappaletta, olivat molemmat teema-lehtiä. Toinen oli pelaajalehti ja toinen oli suunnattu alakouluikäisille pojille. Ryhmätyönä syntyi yksi makasiiniohjelma, ”Skimba-tv”, joka oli suunnattu lumi-lautailusta kiinnostuneille. Toinen ryhmätyö oli radio-ohjelma, joka oli suunnattu raskaampaan musiikkiin mieltyneille. Kurssin aikana oppilaat pääsivät myös tutustumaan muun muassa radiotyöskentelyyn vieraillemalla Radio Sadan toimituksessa. Valitsimme parini kanssa radio Sadan juuri sen paikallisuutensa ja pitkän historiansa takia. Lisäksi radiolla on vakiintunut ohjelmarunko. Paikalla oli kolme radiotyöskentelystä kiinnostunutta henkilöä, joita kierrätettiin toimituksessa ja he pääsivät seuraamaan sitä, miten radiota tehtiin.

Lisäksi koko ryhmä kävi tutustumassa Turku TV:n toimintaan ja oppilaat pääsivät seuraamaan, miten makasiiniohjelma Intoa! tehdään. Ohjelman juontajat Iris Silander ja Eero Karisalmi, ottivat oppilaat mukaan ohjelmaan. Tästä oppilaat tuntuivat olevan erityisen innoissaan ja heiltä tuli kiitosta juuri siitä, että paikalla oli mukava käydä ja nähdä, miten televisio-ohjelmia tehdään. Oppilaiden lopputyöt esiteltiin ainoastaan omalle ryhmälle, jonka jälkeen ne jätettiin arvioitavaksi opettajalle ja meille työparini kanssa.

5 OPPILAIDEN VALMIUDET

5.1 Testitulokset

Aivan kurssin alussa teimme oppilaille kyselyn (ks. Liite1), jossa kartoitimme oppilaiden valmiuksia mediankäyttöön sekä heidän mediatekniikan osaamistaan. Kyselyyn vastasi yhteensä kahdeksan henkilöä, joista kolme kyselyyn vastanneista keskeytti kurssin. Kyselyyn vastattiin annetulla paperilla, jossa oli vastausvaihtoehdot, mutta oppilaita myös pyydettiin selittämään esimerkiksi missä tilanteessa hän on käyttänyt vaikkapa digikameraa.



Kuvio 1. Oppilaiden kokemus eri välineiden käytöstä (n=8)

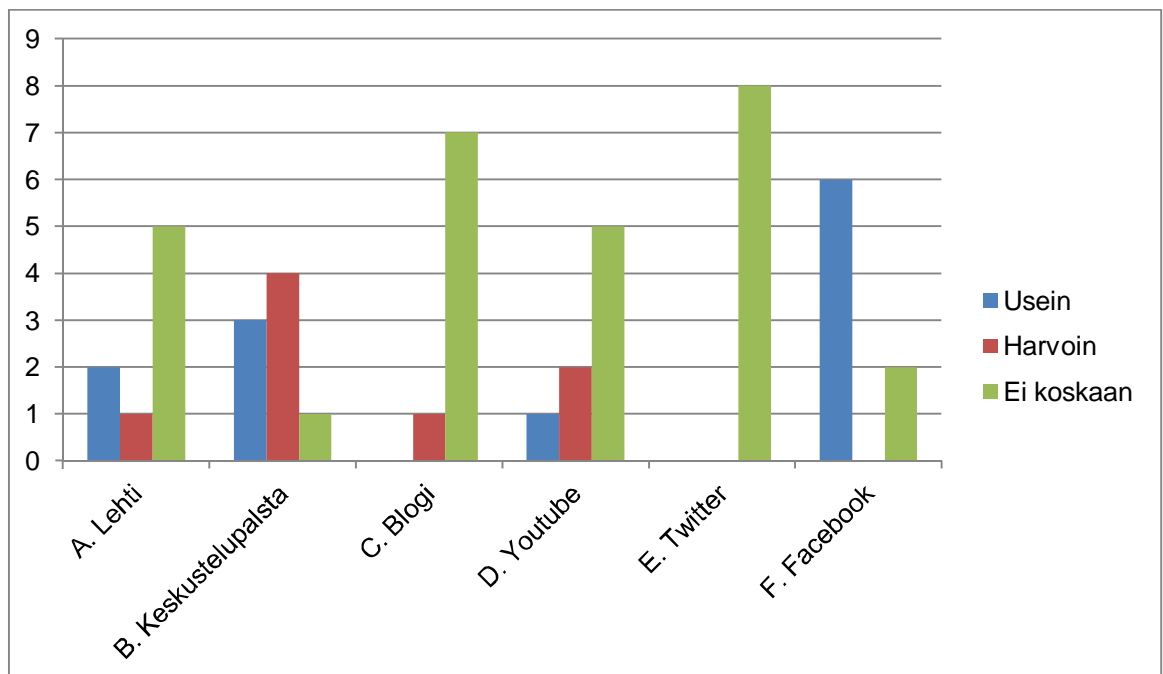
Kyselyyn vastanneista oppilaista videokameraa käyttää usein kaksi henkilöä kahdeksasta. Muilla käyttö on satunnaista. Yksi oppilaista kertoo käyttävänsä videokameraa lähinnä tallentaessaan esimerkiksi perhejuhlia tai vastaavissa tilanteissa. Alkukyselyssä vastaajat pystyivät kommentoimaan esimerkiksi tilanteita, jossa he yleensä käyttävät digitaalisia laitteita.

Digikameran käyttö sen sijaan on erittäin yleistä. Suurin osa vastanneista käyttää kameraa usein. Avovastauksista selvisi, että usein digikameraa käyttävät ottavat kuvia muun muassa kerran viikossa tai noin viisi kertaa kuukaudessa.

Vastaajista kaksi ei ollut koskaan käyttänyt minkäänlaisia äänityslaitteita, kuten esimerkiksi mikrofonia. Yksi käyttäjästä käyttää mikrofonia aktiivisesti Youtube-videoiden tekemiseen. Vastaajista harvoin äänitallentimia käyttäneet olivat suurimmaksi osaksi käyttäneet muilla mediakursseilla Zoom-äänitallenninta.

Muista mediatekniikoista vastaajat kertoivat käyttävänsä mikseriä ja tietokonesoftaa.

Toisessa kysymyksessä tarkoitukseni oli kartoittaa oppilaiden aktiivisuutta erilaisten yhteisöjen ja vaikuttamismahdollisuuksien osalta. Kysymykset kuuluivat: A. Oletko kirjoittanut lehteen? B. Oletko kirjoittanut netin keskustelupalstoille? C. Pitänyt omaa blogia? D. Tehnyt videoita Youtube-palveluun? E. Käyttänyt Twitteriä? F. Käyttänyt Facebookia?.



Kuvio 2. Kuinka aktiivisia vastaajat ovat osallistumaan

Käyttäjien kesken oli suuria eroja esimerkiksi samankaltaisten yhteisöviestimien kuten Twitterin ja Facebookin käytössä. Twitter ei tunnu kiinnostavan nuoria. Kyseessä on miniblogipalvelu, johon voi kirjoittaa vain tietyn merkkimäärän verran tekstiä. Facebookia sen sijaan sanoo käyttävänsä usein suurin osa eli kuusi vastaajaa. Facebookissa on toisaalta mahdollista paremmin kommunikoida toisten nuorten kanssa ja jutella chatissa. Facebook onnistui hyödyntämään ihmisten ominaispiirteitä: oman itsensä esilletuomista ja tietynlaista toisten elämän tirkistelyä, mutta Twitter täyttää vain osan näistä piirteistä. (Hakkarainen, Twitter ja sosiaalinen media, 2011.) Monipuolisuudeltaan Facebook voisi kiinnostaa nuoria sen vuoksi. Kukaan vastaajista ei maininnut käyttävänsä Facebookia harvoin, vaan sitä joko käytettiin päivittäin tai ei ollenkaan.

Vastauksista käy ilmi, että sellaiset oppilaat, joiden tekniikkaosaaminen on laajempaa kuin toisten, näyttäisivät osallistuvan esimerkiksi keskustelupalstoille kirjoitteluun paljon enemmän. Sellaiset ihmiset taas, jotka eivät ole niin harjaantuneita käyttämään vaikkapa videokameraa eivät juurikaan osallistuneet esimerkiksi videoiden tekemiseen ja jakamiseen eri palvelimille.

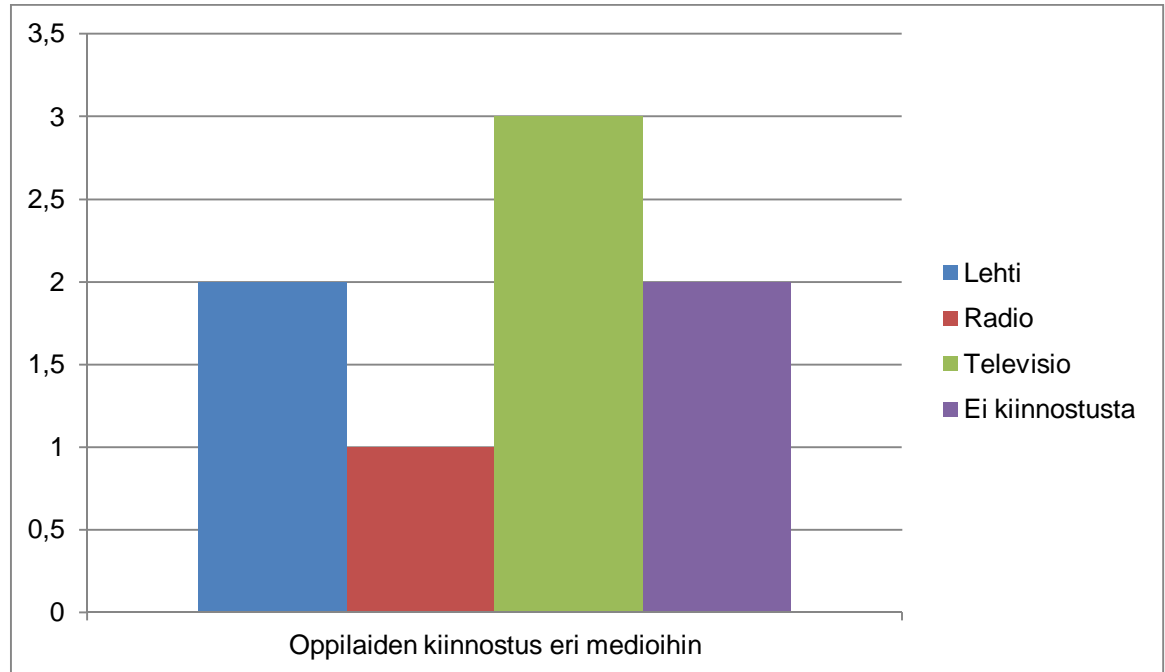
Keskustelupalstoille oppilaat kirjoittivat joko päivittäin tai harvemmin.

5.2 Oppilaiden kehitys

Alkukyselyssä kartoitettiin myös oppilaiden motivaatiota ja odotuksia tulevalle kurssille.

Kysymyksissä käsiteltiin sitä, miksi oppilaat ovat juuri tällä mediakurssilla. Puolet vastaajista olivat sitä mieltä, että he välttivät tämän kurssin ottamisella hypytunnin, mutta toisella puolikkaalla mediakurssin valitsemisen taustalla tuntui olevan aito kiinnostus takana. Esimerkiksi yksi oppilaista oli kiinnostunut suorittamaan mediadiplomin.

Oppilaiden odotukset kurssilta olivat hyvin realistisia ja niistä välittyi jokaisen oppilaan kiinnostus joko televisioon, radioon tai lehteen. Oppilailta kysyttiin alkukyselyssä sitä, mihin väline heitä kiinnostaa aluksi kaikista eniten.



Kuvio 3. Oppilaiden kiinnostus eri välineisiin. (n=8)

Televisiossa oppilaita kiinnosti eniten oppia eri kuvatyylejä, visuaalisuutta, mutta myös haastattelemista ja editointia haluttiin oppia ja siinä kehittyä kurssin aikana. Lehtikirjoittamisen ja – työskentelyn osalta toivottiin mahdollisuutta opetella lehden rakentamista ja siihen kirjoittamista paremmin. Radion puolella nousivat esiin myös käytännön taitojen oppimiset. Ne, joilla ei ollut merkittävää kiinnostusta eri välineitä kohtaan olivat sellaisia, jotka olivat tulleet kurssille joko opinto-ohjaajan suosituksesta tai välttääkseen hyppytunnin.

Työskentely kurssilla oli hyvin itsenäistä. Siinä vaiheessa kun oppilaat saivat oman suunnitelmansa valmiiksi, he saivat toteuttaa sitä omaan tahtiinsa, tietenkin kurssin aikarajojen puitteissa. Haastattelut ja kuvaamiset oppilaat sopivat itsenäisesti, mutta jos he tarvitsivat neuvoja tai apuja, niin aina pystyi kysymään niin kurssin varsinaiselta mediaopettajalta kuin minulta ja pariltanikin.

Kurssin aikana itsenäisesti työskenteleminen tuntui olevan kaikista haastavinta. Sellaiset henkilöt, joilla ei alun perinkään ollut suurta kiinnostusta kurssia kohtaan menettivät sen vähäisenkin motivaation helposti. Tämän takia muun muassa ne, jotka olivat valinneet ryhmätyöskentelyn yksilötyöskentelyn sijaan, saattoivat menettää yhden jäsenensä, ja heidän suunnitelmansa menivät uusiksi. Jotkut halusivat tehdä lehden, koska heidän mielestään se oli kaikista helpoin mediatuote. Meidän haasteenamme oli motivoida oppilaita siihen, etteivät kaikki päättäisi tehdä lehteä. Koetimme myös saada oppilaille käsityksen siitä, ettei lehti ole sen helpompi tai vaikeampi tuote kuin mitkään muutkaan tuotteet. Olimme parini kanssa iloisia siitä, että tällä kurssilla tuli niin paljon muitakin tuotteita kuin pelkästään lehtiä.

5.3 Loppuhaastattelu ja analyysi kurssista

Teimme kurssin loppuun loppuhaastattelun, johon osallistuivat kaikki sellaiset oppilaat, jotka saivat valmiiksi jonkun mediatuotteen ja samalla suorittivat kurssin loppuun. Loppuhaastattelu tehtiin opetustilassa, jossa olivat kaikki oppilaat paikalla. Suurin haaste, mutta myös paras puoli koko kurssissa oli itsenäisesti työskentely. Oppilaat mainitsivat, että parasta oli juuri tekemällä oppiminen ja itsenäinen ajattelu. Luennoista ei olisi heidän mukaansa ollut minkäänlaista hyötyä, mutta pieniä infopaketteja olisi toivottu. Eräs oppilas mainitsi harkinnensa ennen kurssin alkua, että lopettaa kurssin, mutta mieltymyksen työskentelyyn niin paljon, että suoritti kurssin loppuun.

Vaikka oppilaat ylistivätkin itsenäistä työskentelyä yhdeksi parhaimmaksi puoleksi kurssissa, niin kehitettävääkin löytyi. Oppilaat kuitenkin myönsivät sen, että työ määrä kasaantui monella viimeisillä viikoilla, koska kurssilla ei ollut minkäänlaisia välideadlineja. Näin jälkikäteen ajateltuna, nämä olisi pitänyt ehdottomasti olla.

Tekniikkaosaamisen osalta oppilaat olisivat toivoneet enemmän opastusta. He kuitenkin myönsivät sen, että kysymällä sai aina apua, joten oli myös itsestään kiinni, kuinka paljon halusi oppia. Yksi oppilas sanoi paljon puhuvasti, että kurssi oli kuin ”autokoulu ilman ajo-opettajaa”. Tämän oppilas sanoi positiivisella

tavalla. Oli hyvä, että tekemällä oppi ja virheitä ei tarvinnut pelätä. Mediatuotteeseen tehtävät haastattelut olivat monelle kaikista jännittävin osio, joten korostimme haastattelua paljon kurssilla. Oppilaiden mielestä haastattelua korostettiin kuitenkin hieman liikaa, koska kaikki oppilaat olivat käyneet ensimmäisellä mediakurssilla jo hyvän haastattelun rungon lävitse. Nyt toivottiin enemmän panostusta tekniikkaan.

Kaikki oppilaat saivat mediatuotteen tehtyä ajoissa, mutta taso mediatuotteiden välillä oli suuri. Toiset olivat panostaneet haastatteluihin ja miettineet sitä kuka asiantuntija voisi olla oikea henkilö heidän juttuunsa. Toisista taas näki, että teksti oli otettu valmiiksi netistä, eikä juttuihin ollut haastateltu ketään, vaikka se oli yksi kurssin suorittamiskriteeri. Kurssin lopuksi oppilailta tiedusteltiin haastattelun avulla muun muassa, miltä kurssi on tuntunut ja onko se antanut minkäänlaisia valmiuksia tulevaisuutta varten tai onko esimerkiksi oppilaiden mediankäyttö muuttunut kurssin aikana. Loppuhaastattelusta kävi ilmi, että suurin osa kurssin suorittaneista on niin sanottua Kotilaisen ja Rantalan (2008) kirjassaan mainitsemaa etsijätyyppiä. Oppilaille ei ollut hahmottunut muun muassa se missä kaikkialla he voivat vaikuttaa asioihin, eikä heiltä löytynyt mainittavaa kiinnostusta osallistuakaan yhteiskuntaan. Suurin osa perusteli tämän sillä, että he eivät koe saavansa osallistumisesta mitään. Käytännönläheinen mediakurssi innosti kahta oppilasta itse kurssin aikana, mutta kysyttäessä aikovatko he jatkaa esimerkiksi videoiden tekemistä Youtubeen, oli vastaus molemmilla ei. Tämän he selittivät sillä, että koulussa kurssista saa arvosanan ja suorituksen, mutta vapaa-ajalla se teettää vain ylimääräistä työtä, eikä siitä saa mitään konkreettista hyötyä itselle. Äänen kuuluviin tuomista ja nuorten asioiden ajamista ei nähty tarpeeksi motivaatiota herättävänä yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Mitä nämä itselle saatavat asiat olivat, nuoret eivät itsekään tienneet. Varmasti tietynlaiset ”tavarapalkinnot” tai raha tehdystä työstä voisivat motivoida nuoria yhteiskunnalliseen osallistumiseen, mutta vaikutukset esimerkiksi Helsingin Sanomiin tehtyyn lehtijuttuun voisivat olla haitallisia. Näin siksi, että tällöin tavaran perässä kulkevalla tekijällä ei olisi samanlaista paloa ja intohimoa kirjoittaa lehtijuttua tai miettiä erilaisia vaikutusmahdollisuuksia.

Lopuksi voisi todeta, että Kupittaaan lukion mediakurssi ei ollut sellainen, joka kannustaa oppilaita yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Tämä päätelmä tuli siksi, että kurssi oli kuitenkin liian itsenäinen oppilaille. Oppilaat kuitenkin haluavat tukea ja kannustusta töihinsä, jota nyt ei ollut mahdollista antaa ennen viimeisiä näyttöjä, koska kurssin keskellä oli itsenäistä työskentelyä. Lisäksi kurssilla oli mediaopettaja opettamassa meidän lisäksi, joten emme saaneet puuttua kurssin runkoon niin paljon kuin olisimme ehkä toivoneet. Kurssille oli aluksi jo asetettu selkeä tavoite ja arvioimisperustelut, joihin emme edes tajunneet puuttua tai kysyä, voisiko esimerkiksi arvioimistapaa muuttaa. Olisimme voineet enemmän keskittyä vaikkapa oikeiden henkilöiden haastatteluihin tai vaikkapa gallupin tekemiseen, niin että jokaiseen mediatuotteeseen olisi sisällytetty tällaiset tietyt asiat.

6 YHTEENVETO

Koulujen tehtävänä on ohjata lapsen mediakriittisyyttä sekä –opetusta. (Opetushallitus, 2003.) Samalla opetussuunnitelmassa kerrotaan, että koulujen velvollisuutena on myös kehittää oppilasta yhteiskunnallisissa taidoissa. Opetussuunnitelmassa ei ole kuitenkaan asetettu asetuksia sen suhteen, kuinka paljon tällaista yhteiskunnallista opetusta täytyisi olla ja mitä se pitää sisällään. Tutkimustulosten perusteella voidaan päätellä, että tämän hetkisessä opetussuunnitelmassa on puutteita nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen kasvattavassa opetuksessa. Suurin osa alkukyselyyn vastanneista olivat etsijätyyppejä. Loppuhaastattelun aikana suuria muutoksia ei ollut tapahtunut. Suurimmaksi osaksi tätä havaintoa tuki se, että oppilaille ei ollut alussa mainittavaa kiinnostusta osallistua yhteiskunnallisiin asioihin eikä se ollut kasvanut kurssin lopussakaan. Median näkeminen eri tavalla eli esimerkiksi radion kuunteleminen kriittisemmin sen sijaan oli muuttunut hieman, mutta muuten motivaatio ei ollut merkittävästi lisääntynyt. Voidaan todeta, että tällaiseen käytännönläheiseen mediakurssiin, joka oli kuitenkin hyvin itsenäisesti suoritettava, kuuluisi olennaisena osana kuitenkin luennot ja tietoisuus. Näin oppilaille tuotaisiin esille pieniä tiedonjyviä, joiden kautta he voisivat saada äänensä kuuluviin. Ehkäpä olisi ollut hyvä keksiä oppilaille jonkinlainen naseva kantaottava tehtävä liittyen juuri heidän tekemiinsä mediatuotteisiin. Kaikki kuitenkin tekivät mediatuotteen heitä jollain tavalla lähellä olevasta aiheesta liittyen esimerkiksi harrastuksiin ”Skimba-tv”, tietokonepelaamiseen suunnattu lehti tai lähipiiriin esimerkkinä alle kouluikäisille pojille suunnattu lehti. Oppilaita olisi ollut hyvä herätellä ottamaan kantaa esimerkiksi lumilautailurinteiden kuntoon, jonka vuoksi he olisivat joutuneet pohtimaan laajemmalti ja yhteiskunnallisemmin asioita. Näin kiinnostuksen voisi saada heräämään laajemmalti, jos oppilas kokee saavansa äänensä kuuluville jonkin hänelle tärkeän asian kautta. Jotta mediakasvatus olisi mahdollisimman hedelmällistä, on mediakasvattajan tärkeää osata pysyä turvallisena ohjaajana, mutta myös taka-alalla. Hän ei saa tarjota oppilaille valmiita vastauksia. On tärkeää, että oppilaat muodostavat omat mielipiteensä ja kiinnostuksen kohteensa. Heidän pitää toimia omilla aivoillaan, mutta mediakasvattaja voi auttaa oppilaita

houkuttelemalla heitä pois omalta mukavuusalueeltaan. On mahdollista, että monet eivät uskalla ottaa kantaa sellaisiin asioihin, joista eivät ole niin hyvin perillä. Esimerkiksi harrastuksesta tiedetään paljon ja siitä on ehkäpä vuosien saatossa muodostunut omat mielipiteet niistä mitkä asiat ovat hyvin ja missä on kehitettävää. Kupittaaan lukion käytännönläheinen mediakurssi ei siis näillä eväillä motivoi sen enempää oppilaita osallistumaan yhteiskunnallisiin asioihin kuin ennen kurssia. Positiivista kuitenkin on, että oppilaat kokivat oppivansa mediatekniikasta enemmän, joten teknisesti oppilailla on edellytykset tehdä eri välineisiin omia kannanottojaan. Mediaan tutustuminen alkaa jo aivan pienestä pitäen ja koulu on luonnollinen oppimisympäristö lapsesta alkaen. On myös mahdollista, että nykyajan milenniaalilapset, (emt.) tulevat näkemään omat vaikuttamiskanavat entistä laajempina kuin heitä edeltävät sukupolvet. Media ja siihen vaikuttaminen on ollut heillä pienestä pitäen läsnä. Heillä on yleensä siihen tarvittavat välineet ja kiinnostusta keskustella heitä askarruttavista asioista esimerkiksi internetissä. Oman tutkielmani puitteissa voin todeta, että yksittäisestä mediakurssista saatu tieto ja taito voi auttaa nuoria osallistumaan enemmän mediaan. On myös jo merkittävä muutos, jos nuoren median kulutuksessa tapahtuu muutosta. Esimerkiksi yksi oppilaista kertoi, että kuuntelee radiota eri tavalla, vaikka oma radionkuuntelun määrä ei olekaan muuttunut merkittävästi. Samalla kun nuoret saivat nähdä esimerkiksi kuinka radiota tai televisiota tehdään, sillä pyrimme työparini kanssa tuomaan median ja nuorten välistä kuilua pienemmäksi. Tällä tarkoitan sitä, että nuoret saavat itseluottamusta tuoda omia näkemyksiään esille median kautta, koska ovat huomanneet sen, ettei esimerkiksi radiojuontaja ole mitenkään heidän yläpuolellaan. On tärkeää, että koulu panostaa nuorten mediakasvatukseen ja tekee vaikkapa vierailuja eri toimituksiin, jossa nuoret näkevät konkreettisesti miten uutisia syntyy. Tärkeintä olisi aloittaa aikaisin opettaminen ja lähteä esimerkiksi siitä, kuinka nuori voisi saada äänensä kuuluviin paikallisesti.

Nuorten ääni-toimituksen kaltaiset yhteisöt edistävät nuorten kuulluksi tuleamista. Kaupunkien nuorisotoimien olisi hyvä miettiä tämän kaltaisia ratkaisuja, esimerkiksi Vaikuttamo menestyi loistavasti hämeenlinnaisten keskuudessa. Paikallisen vaikuttamisen tasolta lähdettyä on mahdollista, että nuoret innostuvat

enemmänkin yhteiskunnallisista asioista ja haluavat laajemmalla äänensä kuuluviin. Tosin jo paikallisesta vaikuttamisesta on esimerkiksi päättäjille paljon hyötyä, koska parhaiten nuoria mietityttävistä asioista osaavat kertoa juuri nuoret.

LÄHTEET:

Aineistolähteet

Kupittaaan lukion oppilaat 2011. Aloituskysely oppilaille mediankäytöstä ja oppilaiden mediavalmiuksista. 7.2.2011. Varsinais-Suomi.

Kupittaaan lukion oppilaat 2011. Haastattelu. 30.3.2011. Varsinais-Suomi.

Kirjallisuus

Hakkarainen. T, 2011. Twitter ja sosiaalinen media- case urheilulehti. Helsinki, Laurea ammattikorkeakoulu.

Herkman. J, 2007. Kriittinen mediakasvatus. Tampere. Vastapaino.

Hujanen. J & Pietiläinen.S Hujanen, 2003. Murros! Missä? Liikkeitä nuorten uutismedian seuraamisen käytänteissä. Tampere, Tiedotustutkimus.

Hujanen, J, 2001. Nuorten osallistuminen uutismediaan. Tampere, Tiedotustutkimus

Kotilainen. S & Rantala. L, 2008. Nuorten kansalaisidentiteetit ja mediakasvatus. Helsinki. Hakapaino.

Kupiainen. R & Sintonen. S, 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki. Oy Yliopistokustannus.

Niinistö. H & Ruhala. A, 2006. Mediametkaa. Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Noppiari, E & Uusitalo N, yms.2008. ”Mä oon nyt online.” Lasten mediaympäristö muutoksessa. Tampere. Tampereen tiedotusopin laitos.

Elektroniset lähteet

Helsingin kaupungin nuorisioasiankeskus, Nuorten ääni-toimitus 2011.

<http://nuortenaani.blogspot.com/>

Turun kaupunki, Kupittaaan lukio.

<http://kupittaaanlukio.anders.fi/>

Liikenne- ja viestintäministeriö, Kangas ym. 2008. Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa.

http://www.lvm.fi/c/document_library/get_file?folderId=22170&name=DLFE-4803.pdf&title=Lasten

Mediakasvatusseura, Mediakasvatus 2010.

<http://www.mediakasvatus.fi/ajankohtaista/uutiset/televisio-ja-netti-nuorten-suosituimmat-mediat>

Opetushallitus, Lukion opetussuunnitelma, LOPS 2003.

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusperus/lukiokoulutus

Sulake corporation, Habbo Hotelli 2000.

<http://www.habbo.fi/>

<https://help.habbo.fi/entries/328177-mika-on-habbo-hotelli>

TNS oy, TNS Gallup 2009. Televisio ja netti hallitsevat nuorten mediankäyttöä.

http://www.tns-gallup.fi/doc/uutiset/Lehdistotiedote_Nuorten_Mediakaytto_2009.pdf

Liite 1.

1. Oletko käyttänyt ja kuinka usein?

a. Videokameraa?

b. Digikameraa?

c. Äänityslaitteita (esim. Zoom) ?

d. Muita, mitä?

2. Oletko ja kuinka usein?

a. Kirjoittanut lehteen?

b. Netin keskustelupalstoille?

c. Pitänyt blogia?

d. Julkaissut videoita Youtubeen?

e. Käyttänyt Twitteriä?

f. Käyttänyt Facebookia?

3. Miksi olet tällä mediakurssilla?

4. Mitä odotuksia sinulla on tästä kurssista?

5. Mitä haluaisit oppia kurssin aikana?

6. Missä asioissa uskot kehittyväsi kurssin aikana?

7. Pidätkö enemmän yksilö- vai ryhmätyöskentelystä? Perustele

8. Minkälainen opiskelu on mielekästä ja motivoivaa?